

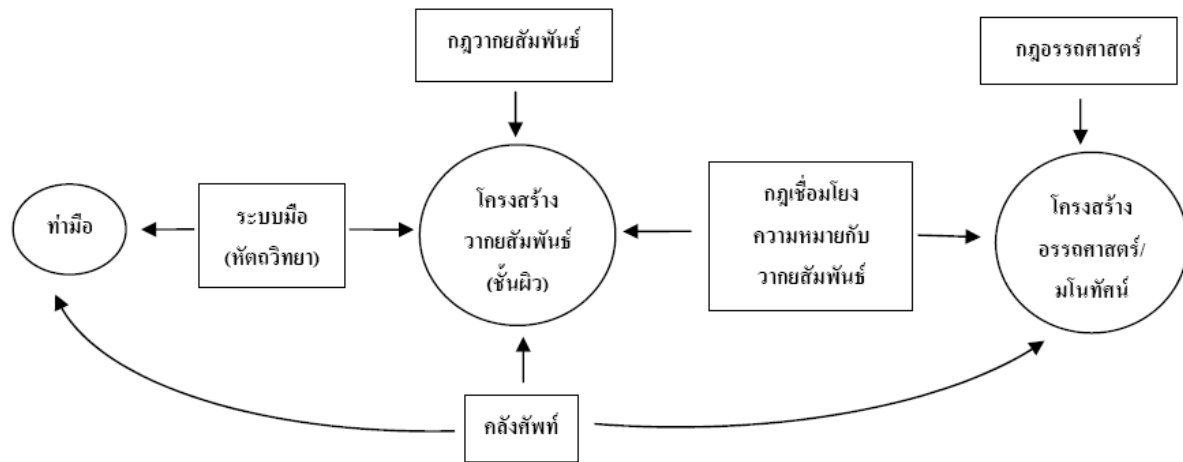
พยางค์และคำในภาษาไทย

Syllables and Words in Thai Sign Language

อภิรักษ์ณ์ ธรรมทวีธิกุล¹ และ จิรภา นิวัตพันธุ์²

ตั้งแต่สโตเก้ (Stokoe 1960) ผู้บุกเบิกการศึกษาภาษามืออเมริกัน (American Sign Language (ASL)) ในแนวภาษาศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นจริงว่าภาษามือมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับภาษาธรรมชาติทั่วไป ที่ประกอบด้วยหน่วยมือ (chereme) ซึ่งเป็นส่วนประกอบย่อยของท่ามือ คล้ายกับหน่วยเสียง(phoneme) ในเชิงสัทวิทยาที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยคำ (morpheme) ในภาษาพูด การวิเคราะห์ภาษามือนานาชาติในแนวภาษาศาสตร์ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านสัทศาสตร์และสัทวิทยา ระบบหน่วยคำ วากยสัมพันธ์ ฯลฯ

จิรภาและอภิรักษ์ณ์ (2548) ในการเปรียบเทียบต่างวากยสัมพันธ์ ของคำกริยา ‘เปิด’ ในภาษามือไทยกับภาษาไทยได้เสนอแบบจำลองระบบภาษามือดัดแปลงจากแบบจำลองระบบภาษาธรรมชาติของแจกเก็นคอฟฟ์ (1985) ดังนี้:

ภาพที่ 1 : แบบจำลองไวยากรณ์ของผู้ใช้ภาษามือ ดัดแปลงจาก Jackendoff (1985 : 9 และ 21)

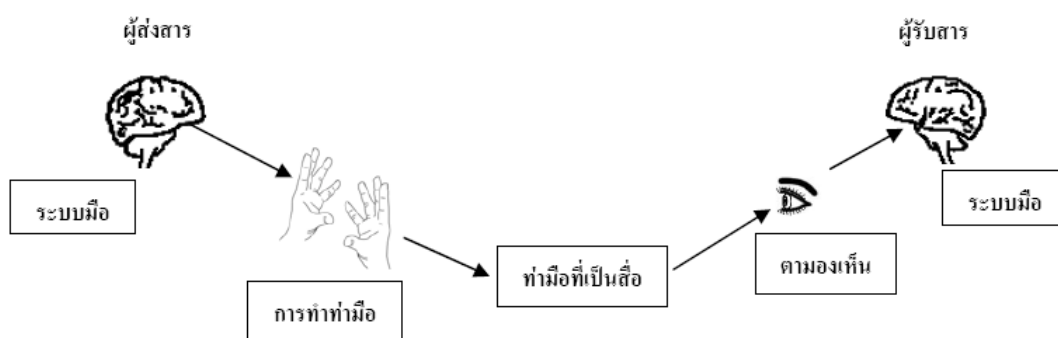
แหล่งที่มา: จิรภา นิวัตพันธุ์ และ อภิรักษ์ณ์ ธรรมทวีธิกุล. 2548.

¹ รศ. ดร.อภิรักษ์ณ์ ธรรมทวีธิกุล ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² น.ศ. จิรภา นิวัตพันธุ์ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

โดยมีระบบมือ (หัตถวิทยา) แทนระบบเสียง (สัทวิทยา) และรูปแบบมือ (handshape) แทนหน่วยเสียง (phoneme) ในระบบภาษาธรรมชาติ

จากแบบจำลองไวยากรณ์ภาษามือในภาพที่ 1 ข้างต้นนี้ สามารถอุปนัยได้ว่าฐานของความแตกต่างระหว่างภาษามือไทยกับภาษาไทยนั้นมาจากระบบการสื่อสารสองรูปแบบที่แตกต่างกัน ภาษามือมีระบบการสื่อสารที่เป็นระบบจักษุ-หัตถา (visual-manual) คือสื่อสารด้วยสายตาและการทำท่ามือ ในขณะที่ภาษาพูดมีระบบการสื่อสารที่เป็นระบบโอรล-โสต (oral-aural) คือใช้เสียงพูดและหูฟัง

ภาพที่ 2 วงจรสื่อสารด้วยท่ามือ ตัดแปลงจากวงจรสื่อสารภาษาพูด (Speech Chain) ของ Denes และ Pinson (1992, 1973) (<http://web.mit.edu/6.551j/www/SpeechChain.gif>. (June 16, 2005))

แหล่งที่มา: จิรภา นิวัตพันธุ์ และ อภิลักษณ์ ธรรมทวีธิกุล. 2548.

การที่ภาษามือมีระบบการสื่อสารที่เป็นระบบจักษุ-หัตถา (visual-manual) นี้มีผลต่อโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษา ตั้งแต่หน่วยมือ ท่ามือ พยางค์ คำ วลีและประโยค ซึ่งเป็นระบบสื่อสารที่แตกต่าง แต่มาจากสามัคคีภาษา (language competence) เช่นเดียวกับกับภาษาพูด มีระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สวงามและชัดเจน ดังเช่นภาษาธรรมชาติทั่วไป ภาษามือไม่ได้เป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ (symbol) หรือ สัญลักษณ์ภาพ (sign) เพื่อสื่อความหมายเท่านั้น (Stokoe 1960, Klima and Bellugi 1979, etc.)

1. หัตถวิทยา: สัทวิทยาภาษามือ

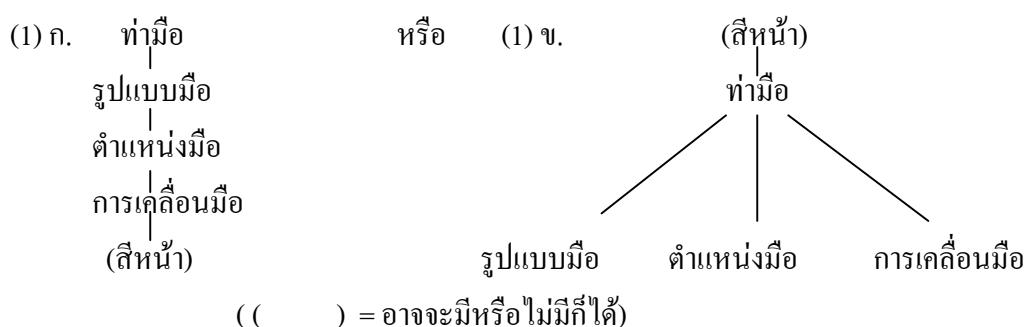
1.1 โครงสร้างท่ามือ

การวิเคราะห์โครงสร้างท่ามือโดยยึดแนวสัทวิทยาอัตภาค (Autosegmental Phonology) ของ โกลด์สมิท (Goldsmith 1976, 1990) ซึ่งใช้วิเคราะห์หน่วยเสียงในเชิงซ้อน (non-linear) เน้นการเกิดพร้อมร่วมกันของสัญลักษณ์ต่างๆ (phonetic features) ซึ่งเป็นส่วนประกอบของเสียง โดยที่แต่ละสัญลักษณ์เป็นอิสระต่อกันและเกิดในชั้นส่วน (tier) ที่ต่างกัน แต่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในลักษณะรูปทรงเรขาคณิต (geometry of phonological representation) และเกิดพร้อมกัน โดยที่ต่างก็เชื่อมโยงกับหน่วยเวลาเดียวกัน คล้ายเครื่องดนตรีหลายๆ ชนิดที่เล่นพร้อมกัน ณ จุดเวลาเดียวกันในวงดุริยางค์และเล่นต่อเนื่องกันไปในบทเพลง การวิเคราะห์ท่ามือใน

แนวสัทวิทยาอรรถภาคนี้เริ่มต้นจากการศึกษาภาษามืออเมริกัน (American Sign Language (ASL)) และต่อมาได้ขยายขอบเขตการศึกษาครอบคลุมภาษามือนานาชาติ อาทิ ภาษามืออังกฤษ ภาษามืออิตาลี ภาษาสวีเดน ภาษามือนิวซีแลนด์ โดยเริ่มต้นจากแนววิเคราะห์ทำมือสองแนว ได้แก่ แนววิเคราะห์ที่เน้นโครงสร้างทำมือว่าเป็นผลลัพธ์ของการเกิดร่วมของหน่วยมือต่างๆในเวลาเดียวกัน (simultaneity in time) ตามแนววิเคราะห์ของ สโตกิ (1960) และคลีมาและเบลลูจิ (Klima and Bellugi 1979) และ แนววิเคราะห์ที่เน้นโครงสร้างทำมือว่าเป็นผลลัพธ์ของหน่วยมือต่อเนื่อง (sequential in time) ตามแนววิเคราะห์ของลิดเดิล (Liddell 1984) และลิดเดิล และจอห์นสัน (Liddell and Johnson 1989, etc.) ซึ่งสรุปในเบรนต์ารี (Brentari 1996:616-622) ดังนี้:

1.1.1 โครงสร้างทำมือแบบหน่วยมือเกิดพร้อม

ตามแนววิเคราะห์โครงสร้างภาษามือของสโตกิ (1960) และคลีมาและเบลลูจิ (1979) ทำมือประกอบด้วยหน่วยมือ (chereme) ซึ่งได้แก่ รูปแบบมือ (handshape) ตำแหน่งมือ (position or location) และการเคลื่อนไหวมือ (movement) และอาจมีสีหน้า (facial expression) ร่วมด้วย โครงสร้างทำมือนี้อาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

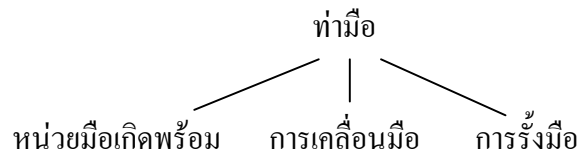

โดยแต่ละหน่วยมือจะมีส่วนประกอบย่อย (หน่วยมือย่อย) ในทำนองเดียวกันกับสัทลักษณะ (phonetic feature) ที่เป็นส่วนประกอบย่อยของหน่วยเสียง (phoneme) รูปแบบมือ และตำแหน่งมือสามารถเทียบเคียงกับฐานกรณ์ (articulators) และตำแหน่งฐานกรณ์ (place of articulation) ตามลำดับ ส่วนสีหน้าสามารถเทียบเคียงกับสัทสัมพันธ์ (prosody or suprasegment) ในเชิงสัทศาสตร์สำหรับภาษาพูดทั่วไป ทำมือแต่ละท่าจัดเป็นคำหนึ่งคำในภาษา

1.1.2 โครงสร้างทำมือแบบหน่วยมือต่อเนื่อง

ตามแนววิเคราะห์ของลิดเดิล (Liddell 1984) และลิดเดิล และจอห์นสัน (Liddell and Johnson 1986) โครงสร้าง ทำมือประกอบด้วยหน่วยมือเกิดพร้อมและหน่วยมือต่อเนื่อง โดยแยกการเคลื่อนไหวมือเป็นหน่วยมือย่อยต่อเนื่องสองจังหวะ ได้แก่ การเคลื่อนไหวมือสู่จุดตั้งมือ (approaching movement) และการรั้งมือ (hold (hand)) และเพิ่มหน่วยมือเรียกว่า การหันฝ่ามือ (orientation) และตำแหน่งสัมผัส (contact) และส่วนประกอบอื่นที่ไม่ได้ใช้มือ (non-manual) โครงสร้างทำมือนี้อาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

(2) ก.

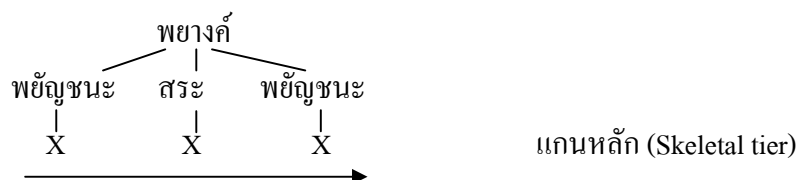
(2) ข.

แต่ละหน่วยมือจะมีส่วนประกอบย่อย (หน่วยมือย่อย) คล้ายกับสัทลักษณะ (phonetic feature) ที่เป็นส่วนประกอบย่อยของหน่วยเสียง (phoneme) หน่วยมือย่อยเหล่านี้เกิดพร้อมกันและเคลื่อนไหวพร้อมกันสู่จุดรั้งมือและหยุดพร้อมกัน ณ จุดรั้งมือ กล่าวคือหน่วยมือย่อยเกิดพร้อมกันเป็นจังหวะต่อเนื่อง

การวิเคราะห์โครงสร้างทำมือได้พัฒนาเป็นการผสมผสาน โครงสร้างสองแบบข้างต้น ประกอบด้วยหน่วยมือเกิดพร้อมและหน่วยมือต่อเนื่อง (Liddell and Johnson 1989, Sandler 1989, Brentari 1990, etc.) คล้ายกับพยางค์ในระบบเสียงภาษาพูด ซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะ และสระ ดังแสดงใน (3)

(3) พยางค์ในระบบเสียงภาษาพูด

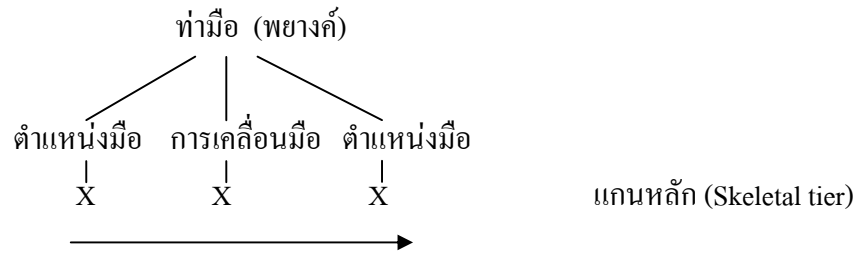

(X = หน่วยเวลาที่เกิดตามลำดับจากซ้ายไปขวา)

แต่ละหน่วยเสียงพยัญชนะและสระ ต่างประกอบด้วยหน่วยเสียงย่อยซึ่งเป็นสัทลักษณะต่างๆ ตามฐานกรณ์ ลักษณะการออกเสียงและคุณสมบัติสำคัญของเสียงนั้นๆ

โครงสร้างแบบผสมผสานหน่วยมือเกิดพร้อมและแบบหน่วยมือต่อเนื่องสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

(4) พยางค์ในระบบมือ

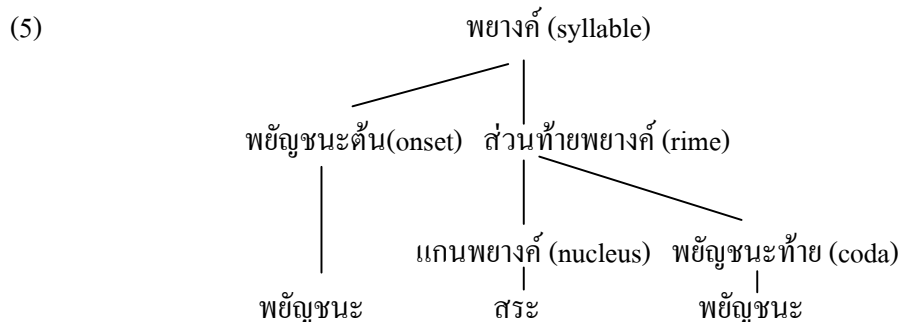
(X = หน่วยเวลาที่เกิดตามลำดับจากซ้ายไปขวา, รูปแบบมือ การหันฝ่ามือ และ ตำแหน่งมือเป็นหน่วยมือเกิดพร้อม)

โดยทั่วไป ทำมือแต่ละทำมือ เทียบได้กับพยางค์หนึ่งพยางค์ซึ่งจัดเป็นหนึ่งหน่วยคำ (morpheme) ที่มีความหมาย คำในภาษามือมีทั้งคำพยางค์เดียว (mono-morphemic/mono-syllabic word) คำพหูพยางค์ (mono-morphemic/poly-syllabic word) และคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำมากกว่าหนึ่งหน่วยคำ (poly-morphemic/mono-syllabic word) (Brentari 1996:632-633)

นอกจากนี้ยังมีความซับซ้อนของทำมือที่ใช้มือทั้งสองข้าง โดยมีสองรูปแบบ คือ แบบทำมือคู่ขนานโดยที่มือทั้งสองข้างมีท่ามือเหมือนกัน และแบบทำมือต่าง โดยมีท่ามือข้างหนึ่งเด่นกว่าท่ามืออีกข้างหนึ่ง มือทั้งสองอาจมีการเคลื่อนมือทั้งคู่ หรืออาจมีการเคลื่อนมือเพียงข้างเดียว ขณะที่มืออีกข้างหนึ่งรั้งรอไว้ ในกรณีท่ามือต่าง เราเรียกท่ามือเด่นว่า “ท่ามือนั้น” (strong or active handshape) และเรียกท่ามือรองว่า “ท่ามือไม่นั้น” (weak or passive handshape)

1.2 โครงสร้างพยางค์ในภาษามือ

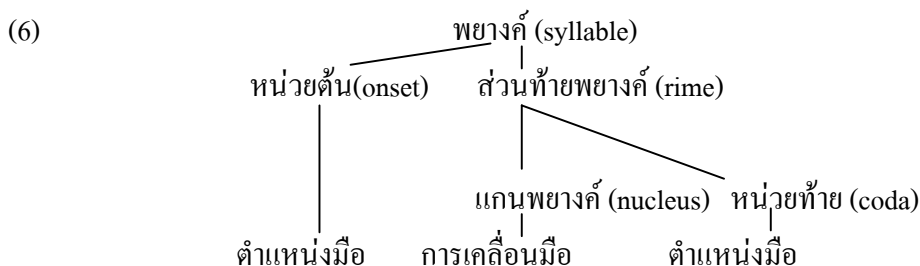
โครงสร้างพยางค์ในภาษามือคล้ายกับโครงสร้างพยางค์ในภาษาพูดซึ่งมีโครงสร้างภายในพื้นฐาน (อภิรักษ์ 2547) ดังนี้

โดยปกติเสียงสระซึ่งเป็นเสียงที่มีพลังเสียง (sonority) มากที่สุด ทำให้ผู้ฟังสามารถได้ยินชัดที่สุด จะทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์ (syllable peak or nucleus) พยางค์บางพยางค์อาจไม่มีพยัญชนะท้าย บางพยางค์อาจไม่มีพยัญชนะต้น บางพยางค์อาจมีเพียงเสียงสระเท่านั้น และบางพยางค์อาจมีเสียงพยัญชนะที่มีพลังเสียง

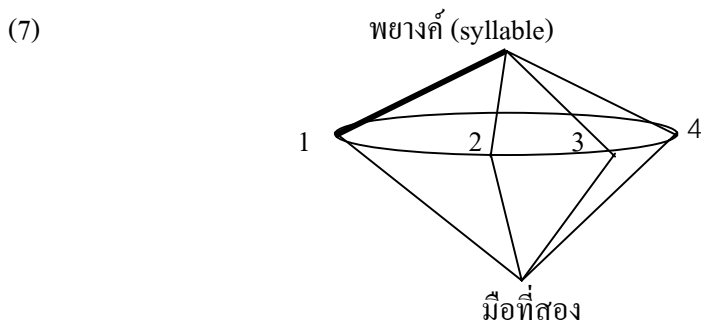
ค่อนข้างสูงทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์แทนเสียงสระ ทั้งนี้ทุกพยางค์จำเป็นต้องมีหน่วยเสียงที่ทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์เสมอ

ในทำนองเดียวกัน โครงสร้างภายในพื้นฐานของพยางค์ในภาษามือ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิตามแนววิเคราะห์ของวิลเบอร์ (Wilbur 1987, 1990 อ้างถึงใน Brentari 1996:625) ได้ ดังนี้

โดยปกติการเคลื่อนไหวมือ ซึ่งเป็นหน่วยมือที่มี "พลังภาพ" (visual sonority) มากที่สุด คือทำให้ผู้รับสารสามารถเห็นภาพได้ชัดเจนที่สุด จะทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์ ตำแหน่งมือร่วมกับหน่วยมือเกิดพร้อมทำหน้าที่เป็นหน่วยต้น (onset) และหน่วยท้าย (coda) บางพยางค์อาจมีตำแหน่งมือร่วมกับหน่วยมือเกิดพร้อมซึ่งอยู่กับที่ (static) ทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์แทนการเคลื่อนไหวมือ

ในสามมิติ หน่วยมือเกิดพร้อมซึ่งได้แก่ รูปแบบมือ การหันฝ่ามือ และตำแหน่งมือ ต่างสามารถทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์ แทนการเคลื่อนไหวมือได้ (Perlmutter 1992, 1993 อ้างถึงใน Brentari 1996:625) เบนทารีและโกลด์สมิธ (Brentari and Goldsmith 1993) ได้เสนอโครงสร้างภายในของพยางค์ในภาษามืออเมริกันแตกต่างจากแผนภูมิสองมิติใน (6) โดยเน้นการเกิดพร้อม (simultaneity) ของหน่วยมือทั้งหมด และรวมท่ามือที่สองในกรณีที่ใช้สองมือ ดังนี้

เส้นทึบใน (7) แทนแกนพยางค์ 1 = การเคลื่อนไหวมือ 2 = รูปแบบมือ/ การหันฝ่ามือ 3 = ตำแหน่งมือ และ 4 = ส่วนประกอบอื่นที่ไม่ใช้มือ (ดัดแปลงจาก Brentari 1996:633)

โครงสร้างภายในของพยางค์ในภาษามือดังแสดงใน (7) นอกจากจะเน้นการเกิดพร้อม (simultaneity) ของหน่วยมือทั้งหมดพร้อมท่ามือที่สองในกรณีที่ใช้สองมือแล้ว ยังเปิดโอกาสให้หน่วยมือทุกหน่วยมือทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์ ซึ่งสามารถแสดงในแผนภูมิได้โดยการย้ายเส้นทึบ ซึ่งสอดคล้องกับการสื่อสารจริง เช่น

บางท่ามือมีการเปลี่ยนรูปแบบมือ หรือการหันฝ่ามือที่มีพลังภาพ (visual sonority) โดดเด่น และบางท่ามือไม่มีการเคลื่อนไหวมือ เป็นต้น (Brentari 1996:625ff)

1.3 โครงสร้างคำในภาษามือ

คำในภาษามือมีทั้งคำพยางค์เดี่ยว คำพหูพยางค์ คำประสมและคำประสานซึ่งเป็นคำพยางค์เดี่ยวหลายหน่วยคำ (Brentari 1996)

1.3.1 คำพยางค์เดี่ยว

คำพยางค์เดี่ยว มีหน่วยคำเดี่ยว ซึ่งอาจใช้มือเดียว หรือสองมือดังแสดงใน (7) คำพยางค์เดี่ยวนี้อาจมีทั้งคำที่มีการเคลื่อนไหวมือและคำที่ไม่มีการเคลื่อนไหวมือ

1.3.2 คำพหูพยางค์

คำพหูพยางค์ เป็นคำที่ประกอบด้วยพยางค์ตั้งแต่สองพยางค์ขึ้นไป มักจะเป็นคำประสมที่ประกอบด้วยคำตั้งแต่สองคำขึ้นไปโดยแต่ละคำในต่างเป็นคำพยางค์เดี่ยว ในรูปแบบต่อไปนี้

(8)ก. [พยางค์₁ พยางค์₂ ...]_{คำ} หรือ (8)ข. [คำ₁ คำ₂ ...]_{คำ}

1.3.3 คำประสาน

คำประสาน คือคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำมากกว่าหนึ่งหน่วยคำ ได้แก่หน่วยคำอิสระ (free morpheme) และหน่วยคำไม่อิสระ (bound morpheme) ซึ่งในภาษาพูดจะอยู่ในลักษณะ เช่น รากศัพท์และวิภัติปัจจัย คำประสานในภาษาพูดอาจเป็นคำที่มีหลายพยางค์ แต่ในภาษามือหน่วยคำอิสระและหน่วยคำไม่อิสระ นั้นเกิดพร้อมกันเป็นชั้นส่วนเชื่อมโยงกันในเชิงซ้อนรูปทรงเรขาคณิตของพยางค์เดียวกัน ตัวอย่างคำประสานในภาษามือซึ่งเป็นคำพยางค์เดี่ยวหลายหน่วยคำ ได้แก่คำกริยาค้อยตาม (agreement verb) ในภาษามืออเมริกัน และภาษามืออังกฤษ ซึ่งรวมกริยารากศัพท์ ลักษณะนามของกรรมตรง (กรณีที่เป็นสกรรมกริยา) และ/หรือ ลักษณะนามของนามที่ทำหน้าที่เป็นประธาน โดยผันพจน์และบุรุษตามคำนาม การรวมหน่วยนี้ไม่ได้เกิดในลักษณะปะติดปะต่อหน่วยคำ (concatination) แต่เกิดร่วมกันในเวลาเดียวกันในท่ามือเดียวกัน (Morgan, Barriere and Woll 2006 อ้างถึง Brentari 2002) ซึ่งสามารถเขียนแผนภูมิเชื่อมโยงกันได้ในแนวตั้งสองมิติ (Brentari 1996) ดังนี้

(9)

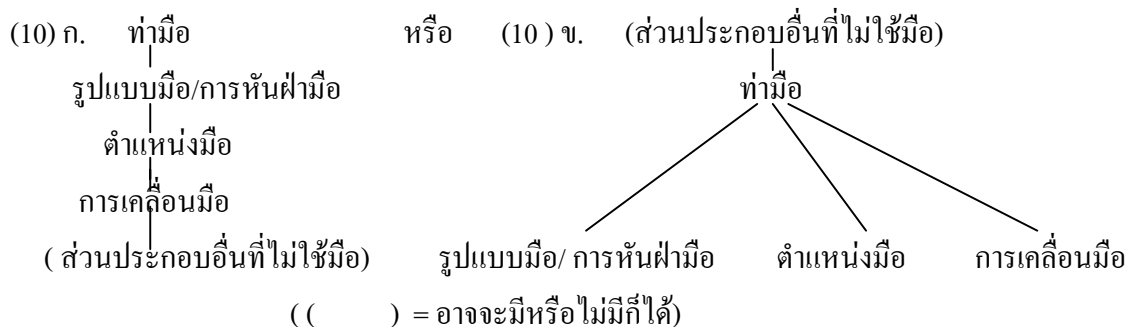
[หน่วยคำไม่อิสระ]	
[พยางค์]	
[หน่วยคำไม่อิสระ]	
⋮	
X	(X = หน่วยเวลา)

2. วิเคราะห์ภาษามือไทย

ภาษามือไทยเหมือนกับภาษามืออื่นๆ ประกอบด้วย หน่วยมือ ท่ามือ พยางค์ คำ วลีและประโยค

2.1 โครงสร้างท่ามือภาษาไทย

โครงสร้างท่ามือภาษาไทยเป็นเช่นเดียวกับภาษามืออเมริกัน และภาษามือนานาชาติ ที่ประกอบด้วย หน่วยมือ ซึ่งได้แก่ รูปแบบมือ/ การหันฝ่ามือ ตำแหน่งมือ การเคลื่อนมือ และส่วนประกอบอื่นที่ไม่ใช้มือ เช่น สีหน้า การใช้คิ้ว ตา ริมฝีปาก และการเอี้ยวตัว ร่วมด้วย หากมองในสองมิติ สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

คู่เปรียบต่าง (minimal pairs) ของหน่วยมือต่างๆ ได้แก่รูปแบบมือ การหันฝ่ามือ ตำแหน่งมือ และการเคลื่อนมือ พิสูจน์ให้เห็นจริงว่า หน่วยมือเหล่านี้คล้ายหน่วยเสียงในภาษาพูด สามารถจำแนกความหมายของคำออกจากกันได้ ด้วยความแตกต่างเพียงหน่วยมือเดียว ดังนี้

2.1.1 รูปแบบมือ/ การหันฝ่ามือ

2.1.1.1 คู่เปรียบต่าง (minimal pairs) ของรูปแบบมือ ได้แก่ “บ้าน” กับ “เดินท์” ซึ่งมีการหันฝ่ามือ ตำแหน่งมือ และการเคลื่อนมือเหมือนกันทุกประการ ท่ามือทั้งสองนี้ต่างกันเพียงจุดเดียว คือ รูปแบบมือ

“บ้าน”

รูปแบบมือ: นิ้วทั้งห้าติดกัน

“เดินท์”

รูปแบบมือ: นิ้วกลางและนิ้วนางหักลง

2.1.1.2 คู่เปรียบต่าง (minimal pairs) ของการหันฝ่ามือ ได้แก่ “ดี” กับ “เลว” ซึ่งมีรูปแบบมือ ตำแหน่งมือ และการเคลื่อนมือเหมือนกันทุกประการ ท่ามือทั้งสองนี้ต่างกันเพียงจุดเดียว คือ การหันฝ่ามือ

“ดี”

การหันฝ่ามือ: หันนิ้วหัวแม่มือขึ้น

“เลว”

การหันฝ่ามือ: นิ้วหัวแม่มือหันลง

2.1.2 ตำแหน่งมือ

คู่เปรียบเทียบของตำแหน่งมือ ได้แก่ “ปวดหัว” กับ “ปวดฟัน” ซึ่งมีรูปแบบมือ การหันฝ่ามือ และการเคลื่อนไหวเหมือนกันทุกประการ ท่ามือทั้งสองนี้ต่างกันเพียงจุดเดียว คือ ตำแหน่งมือ

“ปวดหัว”

ตำแหน่งมือ: ด้านข้างของหน้าผาก

“ปวดฟัน”

ตำแหน่งมือ: ด้านล่างของแก้ม

2.1.3 การเคลื่อนไหวมือ

คู่เปรียบเทียบของการเคลื่อนไหวมือ ได้แก่ “ไป” กับ “มา” ซึ่งมีรูปแบบมือ การหันฝ่ามือ และ ตำแหน่งมือ เหมือนกันทุกประการ ท่ามือทั้งสองนี้ต่างกันเพียงจุดเดียว คือ การเคลื่อนไหวมือ

“ไป”

การเคลื่อนไหวมือ: เคลื่อนออกจากตัวผู้ทำท่ามือ

“มา”

การเคลื่อนไหวมือ: เคลื่อนเข้าหาตัวผู้ทำท่ามือ

2.2 โครงสร้างพยางค์ภาษามือไทย

โครงสร้างภายในของพยางค์ในภาษามือไทยเหมือนกับโครงสร้างภายในของพยางค์ในภาษามือทั่วไป ซึ่งสามารถมองในสามมิติดังแสดงในภาพที่ (7) ประกอบด้วยรูปแบบมือ/การหันฝ่ามือ ตำแหน่งมือ การเคลื่อนไหวมือ และส่วนประกอบอื่นที่ไม่ใช่มือ ซึ่งเกิดพร้อมกัน (simultaneity) โดยมีการเคลื่อนไหวมือซึ่งมีพลังภาพ (visual

sonority) มากที่สุด ทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์ แต่ในบางกรณีหน่วยมืออื่นอาจทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์แทนได้ พยางค์ในภาษามือไทยพิสูจน์ให้เห็นจริงได้จากพฤติกรรมภาษาที่ทำให้เกิดการแปรท่ามือในลักษณะต่างๆ ดังนี้:

2.2.1 การลดรูป และการละพยางค์ (syllable reduction and deletion)

เช่น คำว่า “ชมพู่” ซึ่งตรงกับท่ามือ “ช” ในการสะกดนิ้วมือ ประกอบด้วยท่ามื่อย่อยสามท่ามือในลักษณะเดียวกันกับคำสามพยางค์ ในการทำท่ามือแบบเร็ว พยางค์ที่สองจะถูกละ และมีการลดรูปของพยางค์แรกและพยางค์สุดท้าย ดังนี้

“ชมพู่” แบบปกติ

“ชมพู่” แบบเร็วแบบที่1 “ชมพู่” แบบเร็วแบบที่2

ในกรณีเช่นนี้ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

(11) [พยางค์₁ พยางค์₂ พยางค์₃]ท่า → [พยางค์₁ พยางค์₃]ท่า

↓
Φ

2.2.2 การกลมกลืนท่ามือ (Assimilation)

เช่น “กลับบ้าน” ซึ่งเป็นคำสองพยางค์ จากคำว่า “บ้าน” กับ “ไป” โดยมีคำว่า “ไป” กลมกลืนเคลื่อนตามตำแหน่งท่ามือของคำว่า “บ้าน” ณ บริเวณด้านล่างของแก้ม ในการทำท่ามือแบบเร็ว

“กลับบ้าน” แบบปกติ: “บ้าน” “ไป”

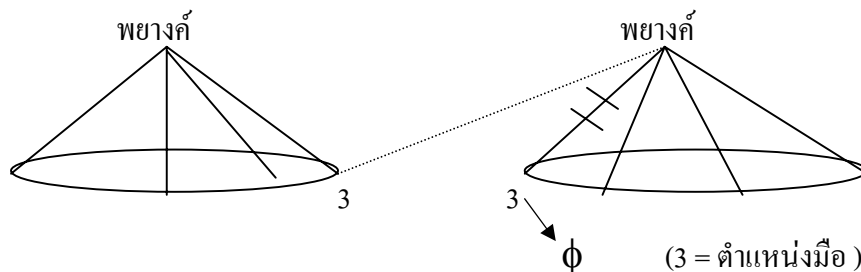

“กลับบ้าน” แบบเร็ว: “บ้าน” “ไป”

(“ไป” กลมกลืนเคลื่อนตามตำแหน่งท่ามือของคำว่า “บ้าน” ณ บริเวณด้านล่างของแก้ม)

ในกรณีเช่นนี้ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

(12)

2.2.3 การลดท่ามือ หรือละท่ามือ (Reduction and Deletion)

2.2.3.1 การละท่ามือไม่เน้น (non-dominant hand deletion) ในท่ามือที่มีสองมือต่างกัน เช่น “ปลา”

ท่ามือเต็ม: “ปลา”

(สองมือต่างกัน มือที่สองไม่มีการเคลื่อนไหว)

ท่ามือลดรูป: “ปลา”

(มือเดียว มือที่สองถูกละไว้)

2.2.3.1 การลดท่ามือ (reduction) ในท่ามือที่มีสองมือเหมือนกัน เช่น “แมว”

ท่ามือเต็ม: “แมว”

(สองมือเหมือนกันและขนานกัน)

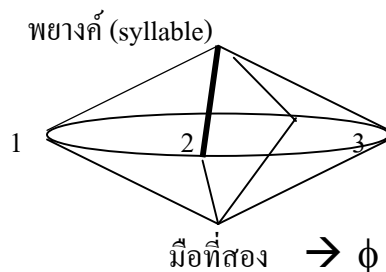

ท่ามือลดรูป: “แมว”

(มือเดียว)

ในกรณีเช่นนี้ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

(13)

(1 = การเคลื่อนไหวมือ 2 = รูปแบบมือ/ การหันฝ่ามือ 3 = ตำแหน่งมือ)

2.3 โครงสร้างคำภาษามือไทย

คำในภาษามือไทยเป็นเช่นเดียวกันกับคำในภาษามือทั่วไป มีทั้งคำพยางค์เดียว คำพหูพยางค์ คำประสม และคำประสมซึ่งเป็นคำพยางค์เดียวหลายหน่วยคำ

2.3.1 คำพยางค์เดียวหน่วยคำเดียว

2.3.1.1 คำพยางค์เดียวที่ใช้มือเดียว

1. คำพยางค์เดียวที่ใช้มือเดียวแบบมีการเคลื่อนไหวมือ เช่น “หิว”

“หิว”

2. คำพยางค์เดียวที่ใช้มือเดียวแบบไม่มีการเคลื่อนไหวมือ เช่น “หนึ่ง” (จำนวนนับ)

“หนึ่ง” (จำนวนนับ)

2.3.1.1 คำพยางค์เดียวที่ใช้สองมือ

1. คำพยางค์เดียวที่ใช้สองมือแบบสองมือเหมือนกัน เช่น “กระต่าย”

“กระต่าย”

2. คำพยางค์เดียวที่ใช้สองมือแบบสองมือต่างกัน เช่น “ประทับตรา”

“ประทับตรา”

2.3.2 คำพหูพยางค์

คำพหูพยางค์ในภาษามือไทย ได้แก่ คำว่า “ผลไม้” ซึ่งประกอบด้วย คำว่า “ส้ม” “กล้วย” และ “ต่างๆ” ต่อเนื่องกัน ในรูปแบบดังแสดงใน (8) ข. ซึ่งคำพหูพยางค์นี้จัดเป็นหน่วยคำเดียว “ผลไม้” เป็นคำพหูพยางค์ในลักษณะคำประสม

(14) ท่ามือ “ผลไม้” ประกอบด้วย ท่ามือ [ส้ม] [กล้วย] และ [ต่างๆ] ดังนี้

“ส้ม

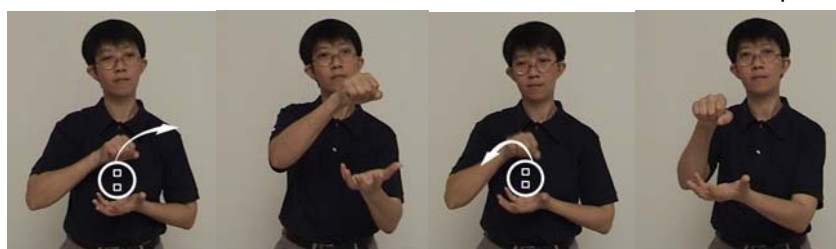
“กล้วย“

“ต่างๆ”

[ผลไม้] = [[ส้ม] [กล้วย] [ต่างๆ]]

2.3.3 คำประธาน

คำประธานในภาษามือไทย ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียวหลายหน่วยคำ ได้แก่ คำกริยาคล้อยตาม “ให้” โดยมีทิศทางของการเคลื่อนไหวมือเคลื่อนจากประธาน (ผู้ให้) ไปสู่กรรมรอง (ผู้รับ) สะท้อนตำแหน่งประธาน และตำแหน่งกรรมรอง ในขณะที่ท่ามือและการเคลื่อนไหวมือรวมกรรมตรง (สิ่งที่ให้) และแสดงการคล้อยตาม บุรุษ และพจน์ของประธาน และกรรมรอง เช่น คำว่า “ให้” ในประโยคที่ว่า “ฉันให้กระเช้า(แด่)คุณสองคน” ดังนี้

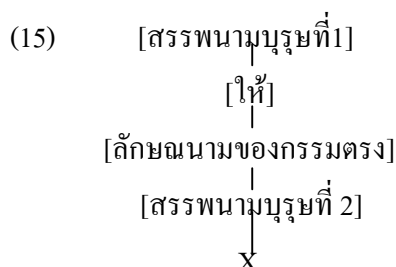

ฉันให้กระเช้า(แด่)คุณ (คนที่ 1)

ฉันให้กระเช้า(แด่)คุณ (คนที่ 2)

(ดัดแปลงจาก จิรภา 2549)

ในกรณีเช่นนี้ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

(X = หน่วยเวลา)

3. สรุป

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้แสดงให้เห็นว่าภาษามือไทยมีโครงสร้างท่ามือที่ประกอบด้วยหน่วยมือต่างๆ ได้แก่ รูปแบบมือ การหันฝ่ามือ ตำแหน่งมือ และการเคลื่อนไหวมือ รวมทั้งส่วนประกอบอื่นที่ไม่ได้ใช้มือซึ่งยังไม่ได้ลงรายละเอียดในการศึกษานี้ แต่ละหน่วยมือสามารถจำแนกความแตกต่างของความหมายของคำได้ในทำนองเดียวกับหน่วยเสียงที่จำแนกความหมายของคำในภาษาพูด นอกจากนี้โครงสร้างท่ามือภาษามือไทยมีโครงสร้างภายในของพยางค์ที่ชัดเจนซึ่งมีทั้งลักษณะที่เหมือนและที่แตกต่างจากภาษาพูด โดยเน้นการเกิดร่วมของหน่วยมือต่างๆ เป็นสำคัญ ภาษามือไทยมีพฤติกรรมภาษาที่ชัดเจนสามารถวิเคราะห์ได้ในแนวสัทวิทยา-อรรถศาสตร์เหมือนภาษาพูดทั่วไปที่มีการแปรเสียง การลดรูปและละเสียง การลดรูปและละพยางค์ ภาษามือไทยก็มีการแปร การลดรูปและละหน่วยมือ การลดรูปและละพยางค์

พยางค์ และคำในภาษามือไทยแสดงให้เห็นว่า ภาษามือไทยมีหน่วยและโครงสร้างทางภาษา คล้ายกับหน่วยและโครงสร้างทางสัทวิทยาในภาษาพูดทั่วไป และมีคุณสมบัติของภาษาธรรมชาติ สำหรับเรื่องที่ยังไม่ได้ครอบคลุมในการศึกษานี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาต่อไป ได้แก่ โครงสร้างย่อยของหน่วยมือต่างๆ รวมทั้งส่วนประกอบอื่นที่ไม่ได้ใช้มือ ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงสัทศาสตร์ของภาษามือ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยพจนานุกรมสารสนเทศภาษามือไทย (รหัสโครงการวิจัย อ-ช 4.50) ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และบริษัท iGroup Press, Co. Ltd. และได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์ วิดีโอคลิปศัพท์ภาษามือไทยที่ยกเป็นตัวอย่างในหัวข้อ 2.3 ในบทความนี้ สามารถรับชมได้ที่ Thai Sign Language Dictionary (new web version) เว็บไซต์ <http://pirun.ku.ac.th/~fhumalt>

เอกสารอ้างอิง

- จิรภา นีวาดพันธุ์ และ อภิลักษณ์ ธรรมทวีธิกุล. (2548) “คำกริยา ‘เปิด’ ในภาษามือไทย. วารสารวิทยาลัยราชสุดา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 หน้า 12-27
- จิรภา นีวาดพันธุ์. (2549) การวิเคราะห์คำกริยาในภาษามือไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อภิลักษณ์ ธรรมทวีธิกุล. (2547) สัทวิทยา: การวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษา. กทม.: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- Brentari, Diane. (1990). "Licensing ASL handshape." In C. Lucas, ed. **Sign Language Research: Theoretical Issues**, pp.57-68. Washington, D.C.:Callaudet University. (อ้างใน Brentari 1996).
- _____.(1996) "Sign Language Phonology: ASL," **The Handbook of Phonological Theory**, edited by John Goldsmith. Cambridge, Mass.: Blackwell.
- _____.(2002). "Modality differences in sign language phonology and morphophonemics." In R. Meier, K. Cormier & D. Quinto-Pozos, eds., **Modality and structure in signed and spoken language**, pp. 35–64. Cambridge: Cambridge University. (อ้างใน Morgan, Barriere and Woll 2006).
- Brentari, Diane, and John Goldsmith. (1993). "Secondary licensing and the non-dominant hand in ASL phonology." In G. Coulter, ed., **Current Issues in ASL Phonology**, pp.19-41. San Diego: Academic Press. (อ้างใน Brentari 1996).
- Denes, P.B. and Pinson, E.N. (1973). **The Speech Chain**. New York: Anchor Books.
- _____.(1992). <http://web.mit.edu/6.551j/www/SpeechChain.gif/>
- Goldsmith, John. (1976). "An Overview of autosegmental phonology." **Linguistic Analysis** 2:23-68.
- _____. (1990). **Autosegmental and Metrical Phonology**. Cambridge, Mass.: Blackwell.
- _____,ed. (1996) **The Handbook of Phonological Theory**. Cambridge, Mass.: Blackwell.
- Jackendoff, Ray. (1985). **Semantic and Cognition**. Cambridge, MA: M.I.T.
- Klima, Edward., and Bellugi, Ursula. (1979). **The Signs of Language**. Cambridge, MA: Harvard.
- Liddell, Scott. (1984). "THINK and BELIEVE: Sequentiality in American Sign Language." **Language** 60:372-392. (อ้างใน Brentari 1996).
- Liddell, Scott, and Robert Johnson. (1986). "American Sign Language Compound Processes, lexicalization, and phonological remnants." **NLLT** 4:445-513. (อ้างใน Brentari 1996).
- _____. (1989). "American Sign Language: The phonological base." **SLS** 64: 197-277. (อ้างใน Brentari 1996).
- Morgan, Gary, Barriere, Isabelle, and Benice Woll. (2006). "The influence of typology and modality on the acquisition of verb agreement morphology in British Sign Language," **First Language**, Vol. 26, 1, pp.19-43.
- Perlmutter, David. (1989). "Somority and syllable structure in American Sign Language." **Linguistic Inquiry** 23:407-442. (อ้างใน Brentari 1996).

-
- _____. (1993). "Sonority and syllable structure in American Sign Language." In
G. Coulter, ed., **Current Issues in ASL Phonology**, pp.227-261. Phonetics and Phonology vol. 3.
San Diego: Academic Press. (อ้างใน Brentari 1996).
- Sandler, Wendy. (1989). **Phonological Representation of the Sign**. Dordrecht: Foris. (อ้างใน Brentari
1996).
- Stokoe, William C. (1960). "Sign Language Structure," **Studies in Linguistics Occasional Papers 8**. Buffalo:
University of Buffalo. (Revised and reprinted edition, 1992).
- (Online) Available: <http://www.sil.org/linguistics/GlossaryOfLinguisticTerms> (March 17, 2008).
-

สถานที่ติดต่อ: รศ. ดร. อภิลักษณ์ ชรรณหวิธิกุล

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทร. 02-579-5566-8 ต่อ 1516 หรือ 1517

Email: fhumalt@ku.ac.th

น.ส. จิรภา นีวาดพันธุ์

วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

โทร. 02-889-5315-9 ต่อ 328

Email: rscnw@mahidol.ac.th